

Nasveti Kmetijske svetovalne službe

Na Goriškem najden naravni sovražnik pelinolistne ambrozije

Dr. Marko Devetak, specialist
prognostik, KGZS – Zavod Nova Gorica

Lanskega avgusta smo na območju Goriške, spodnje Vipavske doline, v dolini Raše na Krasu in na posameznih lokacijah v Goriških brdih prvič v Sloveniji opazili hrošče vrste ambrozijev lepenc (Ophraella communa LeSage), Gre za tujevrstno vrsto žuželke, ki izvira iz severne Amerike in je naravni sovražnik pelinolistne ambrozije. V nekaterih državah se žuželko načrtno naseljuje in uporablja kot biotični agens za zatiranje pelinolistne ambrozije.

PELINOLISTNA AMBROZIJA

Pelinolistna ambrozija (Ambrosia artemisiifolia L.) ali pelinolistna žvrtlja je tujevrstna rastlinska vrsta, ki je bila v Evropo zanesena že v 19. stoletju. Trenutno je prisotna po vsej celini, zelo je razširjena tudi v Sloveniji. Poleg Evrope in severne Amerike se s pelinolistno ambrozijo množično srečujejo še v Aziji in Avstraliji.

Plevelna vrsta je enoletna rastlina pokončne rasti, ki razvije številne stranske veje. Glede na rastne zahteve je zelo skromna. V primerjavi z nekaterimi drugimi pleveli je tudi bolj tekmovalna, saj dobro prenaša dolga sušna obdobja in uspeva tudi na slabših, kamnitih tleh. Ob ugodnih pogojih lahko meri v višino tudi do dva metra.

Za pelinolistno ambrozijo je značilno, da posamezna rastlina razvije tudi do 100.000 semen, ki ostanejo kaljiva do 20 let.

Pelinolistno ambrozijo prepoznamo po značilnih sestavljenih in nazobčanih listih. Rastlina je vetrocvetka in cveti od julija do

novembra. Najdemo jo kot plevel na kmetijskih površinah, zlasti tam, kjer se goji okopavine, kot sta krompir in koruza. Pogosto se pojavlja tudi na njivah s posevki buč, žit in vrtin. Za razliko od pridelovalnih površin, kjer je njena rast zaradi zatiranja in uporabe kolobarja omejena, raste predvsem na neobdelanih in degradiranih zemljiščih.

Napogostjeje naseljuje robove cest in železnic ter se kasneje seli na pridelovalne površine. Poleg tega, da gre za plevelno vrsto, pelinolistna ambrozija predstavlja večjo nevarnost zaradi alergensosti.

Zaradi nevarnosti, ki jih povzroča ambrozija, je bila leta 2010 sprejeta odredba o ukrepih za zatiranje škodljivih rastlin iz rodu Ambrosia, ki določa ukrepe za zatiranje in preprečevanje njenega širjenja. S podobnimi ukrepi za omejevanje širjenja ambrozije se srečujejo tudi v drugih evropskih državah.

ZATIRANJE PELINOLISTNE AMBROZIJE

Pelinolistno ambrozijo lahko zatiramo na več načinov. Na kmetijskih in neindustrijskih površinah, kot so vrtovi, parki, športne površine, se poslužujemo puljenja rastlin. Najbolj priporočljivo je, da se to izvede še pred cvetenjem. Poleg puljenja se svetuje še košnjo površin ali mulčenje. Glede na registracijo je dovoljena tudi uporaba nekaterih fitofarmaceutskih sredstev. Na kmetijskih površinah se poleg uporabe strojne mehanizacije in orodij uporablja tudi herbicidne pripravke. Pri slednjih pa veljajo omejitve glede uporabe (registracije). V tujni pridelovalci zatirajo ambrozijo in druge plevela tudi z uporabo plamena.

AMBROZIJEV LEPEC

Ambrozijev lepenc (Ophraella communa LeSage) je manjši hrošč, ki meri v dolžino od 4 do 4,3 mm. Srednji par kril (pokrovke) je rjavorumene barve z značilnimi rjavimi lisami. Z listi pelinolistne ambrozije se prehra-

Ambrozijev lepenc (foto: G. Seljak)

Poškodovani listi ambrozije (odrasla žival, hube, ličinka / foto: M. Devetak)

njujejo predvsem ličinke, v manjši meri pa tudi odrasli hrošči. Poleg listov, ki jih ličinke obžrejo do glavnih korenin, žuželke delno poškodujejo tudi socvetja, ki se zato ne razvijajo v celoti in posledično slabše semenijo.

Na lokacijah z veliko populacijo hroščev smo opazili, da je prišlo tudi do popolnega uničenja zlasti mlajših rastlin ambrozije. Večje rastline so bile prav tako poškodovane, vendar niso propadle. Socvetja so bila slabo razvita, kar je privedlo do zmanjšane proizvodnje alergena cvetnega prahu in slabše semenitve.

Razvoj žuželke zajema tudi fazo hube, za katero je značilen kokon iz rjavih vlaken. Na širšem območju Goriške smo na prizadetih rastlinah zasledili vse razvojne faze organizma: jajčeca, ličinke, hube in odrasle žuželke.

Ličinka 2. razvojne stopnje (foto: G. Seljak)

Hrošč na listu (foto: M. Devetak)

V Evropi so vrsto sprva opazili leta 2013 v južnem delu Švice (Ticino) in v Lombardiji (severna Italija). Hrošč se je množično pojavljal na površinah, kjer že vrsto let uspeva pelinolistna ambrozija. Način, kako je bila tujevrstna vrsta žuželke zanesena v Evropo, še ni povsem pojasnjen. Ker se vrsto v nekaterih državah uporablja kot biotični agens za zatiranje ambrozije, obstaja sum, da je v tem primeru prišlo do namernega vnosa. Od prve najdbe v Italiji se je populacija ambrozijevega lepence širila tako na zahod proti Franciji kot na vzhod proti Furlaniji – Julijski krajini. Od tam je nato prešla na Goriško.

MOREBITNE POSLEDICE POJAVA AMBROZIJEVEGA LEPECA V SLOVENIJI

Ker ima vrsta dobro letalno sposobnost in je pelinolistna ambrozija v našem okolju dobro zastopana, menimo, da se bo organizem širil še na druga območja. Ambrozijev lepenc ima več gostiteljev, med katerimi so tudi laška repa, bodič, kanadska hudoletnica in sončnica.

Znano je, da je cvetni prah pelinolistne ambrozije izjemno alergen in predstavlja resno nevarnost za zdravlje ljudi. Poleg težav, povezanih z dihanjem, pelinolistna ambrozija vsebuje tudi nekatera eterična olja, ki lahko dražijo kožo. Prav zaradi tega je treba pri puljenju rastlin, ki še ne cvetijo, nositi zaščitne rokavice.

Prav za sončnico obstaja povečana skrb zaradi pojave lepence in morebitne škode, ki bi jo lahko povzročal na posevkih. Kljub temu pa iz držav, kjer je ambrozijev lepenc prisoten že dalj časa, ne poročajo o večjih nevarnostih, saj naj bi se hrošč pojavljal povečini le na rastlinah ambrozije. Vseeno pa bo treb v prihodnje spremljati novega prišleka.